

BOOKA.

Knjiga **167**

ZA IZDAVAČA

Ivan Bevc

Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Cara Dušana 68

office@booka.in

www.booka.rs

IZVRŠNA UREDNICA

Sanja Bogičević

PREVOD S DANSKOG

Radoš Kosović

LEKTURA

Borka Šlepčević

KOREKTURA

Vesna Kalabić

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Jakov Jakovljević

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2022.

KASPAR KOLING NILSEN
EVROPSKO PROLEĆE

Naslov originala

Kaspar Colling Nielsen

Det europæiske forår

© Kaspar Colling Nielsen og Gyldendal, 2017.

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

KASPAR KOLING NILSEN
EVROPSKO PROLEĆE

Preveo Radoš Kosović

Sadržaj

Mnogo kasnije	9
Poglavlje 1: Nesti	11
Poglavlje 2: Elisabet i RAID	29
Poglavlje 3: Kristijan i Mia	41
Poglavlje 4: Emin pokušaj samoubistva	51
Poglavlje 5: Kako je Stig postao galerista	56
Mnogo kasnije	72
Poglavlje 6: Leševi koji postaju drveće	78
Poglavlje 7: Ema se vraća u rodni dom	91
Mnogo kasnije	95
Poglavlje 8: Umetnik pacov	100
Poglavlje 9: Smrt psihologije i bakterije u zajedničkom životu	106
Mnogo kasnije	122
Poglavlje 10: Stvari koje nestaju	127
Poglavlje 11: Bukva	132
Poglavlje 12: Elisabet na Lolandu	140
Poglavlje 13: Stig na Lolandu	143
Mnogo kasnije	146
Poglavlje 14: Ako Kristijan ne može da jebe Miju, neće ni da slika	152

Poglavlje 15: Ema i pitanje empatije	161
Poglavlje 16: Elisabet i RAID	174
Poglavlje 17: Otkup Mije	179
Mnogo kasnije	192
Poglavlje 18: Elisabet i Sikstinska kapela	199
Poglavlje 19: Stig pada u depresiju	206
Poglavlje 20: Ema se seli u Mozambik	211
Poglavlje 21: Flora danika	219
Poglavlje 22: Kristijan i Mia nalaze dadilju	230
Poglavlje 23: Frederikstad	240
Mnogo kasnije	255
Poglavlje 24: Elisabet i hibridna inteligencija	259
Poglavlje 25: Kršni Brajan Feri	266
Poglavlje 26: Retarded Girl	274
Poglavlje 27: Kristijan u retardiranom izdanju	301
Poglavlje 28: Ema i Milat	304
Mnogo kasnije	314
Poglavlje 29: Evropsko proleće, performans	323
Poglavlje 30: Majmun Feliks	339
Poglavlje 31: Ema se vraća kući	342
Poglavlje 32: Preporod umetnosti	346
Poglavlje 33: Kazna nevidljivih	350
Poglavlje 34: Izveštaj jednoj akademiji	353
Mnogo kasnije	359
Mnogo, mnogo kasnije	365

Mnogo kasnije

Džek i Vilhelm su sedeli na livadi pod velikim hrastom i gledali nekoliko dronova koji su leteli nad njivama i radili šta god da su radili.

Džek se zamislio.

„Zar bi životinja izvršila samoubistvo?“, pitao je.

„Bi“, odgovorio je Vilhelm.

„Ali nikad nisam čuo da je životinja izvršila samoubistvo, svakako ne inteligentna životinja kao mi.“

Vilhelm se nasmejao: „Ah, Džek, imaš ti još mnogo da naučiš.“

„Šta hoćeš da kažeš?“

„Hoću da kažem da to što ti nisi čuo da je životinja izvršila samoubistvo, ne znači da se to ne dešava, već samo da se ne prati. Ima mnogo sivih zona kad govorimo o životinjama i samoubistvu. Delom upravo zbog toga što to niko ne prati, a delom zato što se životinja neće obesiti i neće pucati sebi u glavu. Evo, moj ujak Jens, na primer. On je naleteo na prozor, i – tras – umro je. I ko sad može da zna da li je to uradio namerno? Kako to da znamo? Jedino što možemo zaključiti kada govorimo o uzrocima smrti životinja, jeste da ne znamo mnogo. Kako bi se ti ubio kada bi hteo?“

Džek je podigao glavu i gledao plavo nebo dok je smišljao odgovor.

„Ne znam. Verovatno bih istrčao pred kola, ili bih napao čitavo krdo goveda.“

„Upravo tako, i kada bi te neko posle našao mrtvog i krvavog u šumi, izbodenog rogovima, šta misliš, šta bi pomislio? Da si izvršio samoubistvo? Ne bih rekao. Samo bi pomislio da je pas napao govedo i izgubio borbu.“

„To nije važno, bio bih mrtav i ovako i onako.“

„Ali jeste važno, Džek. Stvar je u tome što mi patimo od istih psihičkih tegoba kao i ljudi, i treba da razgovaramo o tome. Ako hiljade životinja oduzimaju sebi život svakog dana, to je ozbiljan problem.“

„Svakog dana?“

„Dobro, možda ne baš svakog dana, možda svakog meseca, ali poenta je da mi to ne znamo.“

Džek je klimnuo glavom i Vilhelm je počeo da čisti svoje perje.

Poglavlje 1

Nesti

Stig je pogledao telefon dok je grejao vodu za kafu. Dobio je poruku od Ulrika Hogerupa, slikara u kasnim pedesetim koji je već godinama slikao isključivo krugove različitih veličina i boja. Ništa drugo, samo krugove. Bilo je praktično nemoguće prodati njegove slike, pa mu je Stig pre nekoliko nedelja, delom i zbog sebe, oprezno predložio da proširi repertoar, što je Ulrika očigledno bacilo u duboku krizu – poruku je poslao u 3.47.

„MNOGO sam razmišljao o onome što si mi rekao...“ I to je bilo sve, nije napisao do čega je došao, niti zašto je odlučio da pošalje poruku u po noći.

Stig je sipao vrelu vodu u šolju s neskaфом i izašao na stražnje stepenište da zapali. Elisabet je tu već sedela s otvorenim laptopom. Istuširala se i bila je spremna da prione na posao.

On je zapalio cigaretu i pogledao nebo. Sunce je davalo oblacima ružičastu i narandžastu boju. Bilo je hladno. Privorio je prozor.

„Ponovo su mi pisali“, rekla je Elisabet. Stig ju je pogledao bez reči.

„Mnogo dobro zvuči, Stig.“

Stig je i dalje ćutao. Neki institut je pokušavao da je vrbuje, ali nalazio se na Lolandu i bilo je neophodno da se preseli tamo. Okrenula je kompjuter ka njemu.

„Pogledaj ovo, Stig. Super izgleda, zar ne?“ Trudila se da bude vedra, ali je u njenom pogledu bilo nemira, nervoze koju je Stig retko viđao tokom dvadeset pet godina koje su proveli zajedno. Na ekranu je bila slika idilične seoske kuće.

„Ne opet“, rekao je Stig ozlojeđeno i ponovo pogledao u nebo.

Zašto se stalno vraćala na to sranje? Pogledao ju je. Njena usta su se otvarala, ali Stig je nije slušao. Sve je već čuo. Na jutarnjoj svetlosti izgledala mu je staro, mada u suštini i jeste ostarila. Bore su joj s vremenom produžile usne naniže, odvajajući joj obraze od brade kao da je nilski konj. Ali nije se ugojila. Nije bila tip žene koji se goji kako godine prolaze, naprotiv. Bila je koščata, i činilo se da su joj se noge razmakle, kao kod starih konja. Zašto je htela da odu na selo? Bilo je nečeg bolesnog i degenerisanog, možda čak i opasnog u ljudima koji žive na selu.

„Zar ne bi bilo strava, mili?“, pitala je i nasmešila se usiljeno.

„Ja to ne mogu“, odgovorio je Stig i nasmešio se trpeljivo.

„Zašto ne možeš?“

Stig ju je pogledao u oči. I ona je gledala njega, netremice. Uporno se vraćala na tu stvar i Stig se već zabrinuo. Najmanje deset puta je pomenula taj posao. Očigledno je bila ozbiljna i Stig je shvatio da mora uložiti krajnji napor kako bi izbegao ponižavajuće preseljenje iz Kopenhagena na selo. I ne samo na selo nego i na Loland.

„Ima mnogo razloga“, započeo je Stig i naređao argumente u glavi. Ponovo se nasmešio kako bi istakao da je to

očigledno nemoguće, da nema smisla ozbiljno razmatrati tako nešto.

„Pre svega, morao bih da zatvorim galeriju.“

Elisabet se razočarano nagnula unazad i pogledala kroz prozor. Već je čula njegove argumente, samo se ponadala da su nestali, da ih više nema.

„Imamo kola, a realno ne moraš da budeš u galeriji više od dvaput nedeljno“, rekla je.

„Važno mi je da budem u Kopenhagenu zbog posla“, rekao je Stig i duboko povukao dim. „Već smo pričali o ovome. Nije mi jasno šta ti nije jasno.“

„Naravno da mi nije jasno. Imaš pedeset osam godina, Stig.“ Agresivno je ugasila cigaretu u pepeljari.

„Dosta je bilo idiotskih koktela i otvaranja izložbi. Ničemu to ne služi, jebote. To je samo u starim danima imalo smisla. Hoćeš da budeš jedan od onih polumrtvih starkelja što se gegaju po Kopenhagenu s hodalicom?“

„Da, baš to hoću“, odgovorio je Stig prkosno. „A šta je s Emom? Da li si pomislila na nju?“, rekao je.

„Šta s njom? Ima dvadeset jednu godinu.“

„Znaš ti dobro na šta mislim. Zar ne misliš da je bolje da budemo blizu nje?“

Elisabet ga je umorno pogledala i zatvorila kompjuter. Pobedio je. Zapalila je još jednu cigaretu i rezignirano se zagledala kroz prozor, kao da posmatra svoj usrani život u vazduhu iznad dvorišta. Samo žena u pedesetim godinama koja je rodila dete i gledala ga kako odrasta, samo žena koja je u odrasлом dobu radila i gledala kako joj se život polako raspada može tako da zuri kroz prozor, pomislio je Stig. Ličila je na sliku Dejvida Hoknija dok je sedela tako, s jutarnjom svetlošću na licu. Nije se plašio da će ga ostaviti, jer je njena turobnost proizlazila upravo iz poštovanja prema njegovoj

odluci. Rastužila se baš zato što je prihvatila, ili zato što će s vremenom prihvatiti da se neće preseliti. Njena usta su se ponovo otvorila i Stig je gledao kako oblikuju reči koje nije slušao i od kojih je opuštena koža njenih obraza vibrirala.

„... I zato nemoj da pričaš da to ima nekakve veze s Emom“, završila je i pošla niz stepenice ka stražnjim vratima. Kad ih je otvorila, rekla je: „Na kraju krajeva, sigurno bi joj bilo super da nas posećuje dole. Možda bi se čak i preselila s nama.“ Ušla je u stan.

„Ima dvadeset jednu godinu, jebote! Neće valjda da živi s mamom i tatom!“, povikao je Stig za njom.

Nekoliko puta je ljutito povukao dim. Paklica cigareta je ležala na prozorskom pragu. Na paklici je bila slika fetusa u pepeljari.

Pogledao je svoje duge tanke noge koje je prekrstio. Bile su blede, skoro žute, a ispod dlačica je bilo mrljica i izraslina o kojima nije hteo ni da razmišlja. Koža se menja s godinama. S vremenom se čudne stvari pojavljuju, kao da je koža slika koja se polako ukazuje.

Nije hteo da se povuče, zašto bi? Posao galeriste uopšte nije bio zahtevan u fizičkom smislu, a kako bi inače proveo vreme kada ne bi radio? S druge strane, Elisabet je možda bila u pravu, možda više nije morao da bude u gradu. Možda je to samo bila stara navika, i možda bi Emi stvarno bilo bolje kada bi otišli na selo.

Ugasio je cigaretu i upalio novu. Bilo je 8.22. Trebalo je da krene tek za sat. Nije bilo žurbe.

Ponovo je pogledao svoje noge. Nisu izgledale kao obični ljudski udovi. Bile su preduge, bademantil je izgledao neobično kratko zbog njih. Ličile su na noge gazele, ali odrane.

Ličio je na kolumbijskog narko-bosa ili režisera porno-filmova iz Los Anđelesa, iako više nije bio toliko mršav kao u detinjstvu u Roskildeu.

Bio je groteskan prizor kad je leti nosio šorts, i u svojim sugrađanima je budio tugu a potom i nešto kontemplativniju setu koja se odnosila na ceo ljudski rod. Njegovo koščato telo ih je navodilo da pomisle na strahote koje su nacisti činili nad Jevrejima za vreme Drugog svetskog rata, kao i na činjenicu da se slična poniženja i ubistva odigravaju u manjim razmerama svaki put kad negde u svetu izbije rat, što ih je najzad podsećalo da je ljudsko biće u suštini zlo.

Stig je veći deo mladosti proveo u svojoj sobi, gde je slušao muziku i svirao gitaru. Slušao je muziku šezdesetih, Hendriksa, Bitlse, Stounse, Kinkse, Hu, Pink Flojđ, sve klasičke, i kasnije Slejđ, Svit, Alvina Stardasta, Bouvija, Ti-Reks i Roksi mjuzik. Vikendom je radio na pumpi, i nije mnogo izlazio.

Kad je napunio osamnaest godina, preselio se u Kopenhagen. Bilo je to proleća 1981. Iznajmljivao je stan svog ujaka Knuda u Ulici Grifenfeld, koja je tada skoro bila geto. Dok je sedeo u kamionu za selidbu koji je u rikverc izlazio iz dvorišta njegovog rodnog doma, mučio ga je utisak da je njegovoj majci laknulo zbog toga što odlazi. U svakom slučaju, nije stajala na putu i mahala za njim kad je kamion pošao.

Stig je iznenada živio na Nerebruu, a nije znao ništa o Kopenhagenu. Našao je posao s pola radnog vremena u vrtiću, ali mu je s vremenom sve više smetalo što nema nijednog prijatelja u Kopenhagenu, ili makar nekog s kim bi mogao da provodi vreme. Očekivao je da će naći društvo kad

se bude preselio u veliki grad u kojem ljudi imaju šira shvaćanja nego u provinciji, pa ga je možda zato samoća tako teško pogodila. Voleo je da bude sam, ali kad je uveče jeo podgrejana gotova jela ispred televizora dok je plava svetlost obasjavala njegovo bledo lice i gole bele zidove, sve češće ga je obuzimao osećaj usamljenosti koji je malo-pomalo prerastao u paranoju. Počeo je da se plaši da će neko provaliti u stan i zaklati ga. Kad bi se vratio kući, pregledao bi sve sobe i ormare i uverio se da nema provalnika pre nego što rasporedi namirnice u kuhinji, što je činio veoma tiho, kako bi čuo manijaka koji mu se prikrada iza leđa s nožem, u slučaju da je prevideo neko skrovište. Uveče je u krevetu slušao zvuke u zgradi, i što se više fokusirao na njih, to su mu oni delovali sve misterioznije i jezivije.

Posle nekoliko meseci u Kopenhagenu Stig je samo mogao da sedi na sofa pred televizorom s ugašenim zvukom, i u jednoj od tih bezbrojnih večeri odlučio je da ode među ljude. Često je viđao mlade na rolšuama, pa je sutradan kupio oglase i pronašao par rolšua za dvesta pedeset kruna, koje je istog dana uzeo u Herlevu. Rolšue su bile obične cipele od prevrnutе kože sa šinama i točkicama montiranim na đon. Bio je srećan dok se autobusom vraćao kući s rolšuama u kesi. Ipak ih je upotrebio samo nekoliko puta, jer je na njima bio još viši i žgoljaviji, a i bile su mu premale, broj četrdeset šest, pa je imao grčeve posle dužeg nošenja. Ali kada je jednom izašao na rolšuama, slučajno je završio u Piserendenu, pošto je suviše ubrzao i nije stigao da skrene kod Ulice Rodhus.

Atmosfera u Piserendenu bila je malo drugačija nego u ostatku grada, i sasvim drugačija nego u Nerebruu. Tu je video pankere u kožnim jaknama iako je bilo leto i dvadeset

pet stepeni. Dva geja su se žvalavila na stepeništu na suncu, i cela ulica je odisala letom, seksom i energijom, čak su i kuće bile jarkih boja. Polako je vozio Ulicom Larsbjern gledajući prodavnice i ljude, delovalo je da se svi poznaju. U Ulici Tejlgor, u izlozima su sedele prostitutke s mrežastim čarapama, i kad je prošao pored njih, povikale su: „Ej, mornaru, hoćeš da se zabaviš malo?“ Stig je srdačno odmahnuo glavom i postiđeno oborio pogled.

Te večeri je kod kuće jeo pirinač s konzerviranom ikrom bakalara koju je isekao na kriške i ispekao u tiganju. Bilo je toplo letnje veče i čuo je šum grada, pa je odlučio da se vrati u Piserenden.

Uveče je bilo manje ljudi, ali većina je stajala ispred novog, tek otvorenog bara. Zvao se „Flos“. Svi okupljeni bili su pankeri kratkog fitilja. Jedan tip je unatraške naleteo na Stiga i okrenuo se. Oči su mu bile potpuno divlje. Ličio je na besnog majmuna. Na sreću, jedan njegov drug je došao i odvukao ga pre nego što je uspeo da odalami Stiga. Uprkos negostoljubivoj atmosferi, Stig je ušao u bar.

Unutra je sve bilo posuto belim prahom, muzika je bila glasna, ljudi su izgledali žestoko. Stig je hteo da izađe, ali ga je barmen odmah pitao šta hoće. Naručio je pivo i iz nekog razloga dobio dva. To nije bio njegov prvi susret s pankerima, bilo ih je i u Roskildeu, ali ovi su ipak bili drugačiji. Atmosfera je bila neobuzdanija, više pankerska. Bilo je kao u Berlinu. Ili makar kako je zamišljao da je u Berlinu, pošto tamo nikad nije bio. Popio je samo pola drugog piva pre nego što je otišao, jer je trebalo da sutra farba nadstrešnicu u vrtiću s nekoliko roditelja, pa nije hteo da se oseća na alkohol.

Iako ga je „Flos“ pomalo plašio, Stig je počeo da odlazi tamo svakog vikenda, a nekoliko puta je otišao i tokom nedelje, kad nije morao na posao. Možda je to radio jer je „Flos“ spadao u retke barove za koje je znao u Kopenhagenu, ali verovatno ipak najviše zbog toga što mu je to mesto, uprkos haosu, buci i neobuzdanim ljudima, ulivalo neobičan osećaj mira u duši. U svakom slučaju, voleo je da bude tamo. Bilo mu je dovoljno da stoji za barom i pije pivo posmatrajući ljude koji su bauljali pored njega, bilo je kao da izbliza posmatra predstavu ili učestvuje u snimanju filma. Posle nekoliko meseci ljudi su čak počeli da ga pozdravljaju, i neko bi povremeno razmenio pokoju reč s njim. Uglavnom su mu samo kimali. Činilo se da ga poštuju iz nekog razloga, mada nije razumeo zašto. Kupio je nekoliko tesnih majica i martinke kako bi se bolje uklopio. Kupio je i kožnu jaknu i nekoliko iznošenih i pomalo prekratkih leviski, i posle nekoliko meseci počeo je da razgovara s tipom po imenu Martin, koji je sebe nazivao Rejzor. Rejzor je bio nizak, oko metar šezdeset, i imao je riđu kosu. Bio je iz Jersija nadomak Sulreda i imao je slična iskustva kao i Stig, nije se uklapao u svom rodnom mestu. Svi su igrali rukomet u Jersiju, rekao je, ali on je bio prenizak i mrzeo je rukomet. Bio je jedini panker tamo.

Jedne večeri Rejzor je iz svog tesnog džepa izvukao kesicu s belim prahom i protresao je pred Stigovim licem kezeći se. Odvukao ga je u ve-ce, gde su sve ušmrkali pre nego što je Stig uspeo da se predomisli. I to je bilo oslobođenje, ne, bilo je i više od toga. Spid je ispunio Stiga opojnim osećajem nepobedivosti. Rejzor je podivljao kad su pustili „I Wanna Be Your Dog“ od Studžiza, ali Stig nije uradio bogzna šta te večeri. Samo je stajao za barom sa širokim osmehom na licu,

prvi put u životu uživajući u svojoj visini, jer mu je omogućavala da sagleda ceo lokal, sada prepun. Dotad nikad nije pomislio da mu visina daje pregled. Oduvek je smatrao da je zbog nje samo izloženiji prezrivom pogledu drugih, ali sada je on posmatrao ljude, i obožavao ih je: detalje njihove odeće, njihovu kosu. Čuo je delove njihovih razgovora. Pričali su o umetnosti, ili o nečemu što je Bouvi rekao, ili su raspravljali koji je Bouvijeve album najvažniji. Kao da su svi bili puni nekakve naročite energije. Energije koja je imala veze s muzikom i umetnošću. Ponekad, kad se muzika ubrza, neki su potpuno divlje plesali i naletali na ljude kao da su opsednuti muzikom, a možda je i bilo tako, možda su zaista bili opsednuti.

Rejzor je svirao bubnjeve u bendu i poznao skoro sve koji su dolazili u „Flos“. Upoznao je Stiga s ljudima i naučio ga da se oblači kako treba, na primer da nosi crne leviske a ne plave; jednog nedeljnog prepodneva mu je u Ulici Grifenfeld obrijao glavu sa strane, a posle su mu ofarbali kosu u crno. Rejzor ga je naučio i kako da stavlja ajlajner.

Odlazili su na pank koncerte i za Stiga je bilo potpuno novo iskustvo da divlja pred binom pun alkohola i spida. Dao je otkaz i prijavio se za socijalno osiguranje, koje mu je donosilo skoro istu količinu novca. Više nije jurio ni za čim.

Jedne večeri je bio u „Saltlagereu“, na koncertu benda Bifor. Nikada nije video ništa slično. Frontmen je bio mršav, riđ, i izgledao je namučeno. Posle je saznao da se zove Fric Fatal. Fric je potpuno podivljao i Stig je nekoliko puta tokom koncerta pomislio da će Fric umreti, pošto je izlivao sve što ima. Osećao je takvu vezu s njim da je upijao njegovu

energiju. Svaki put kada bi Fric pao ili počeo da se trese, Stiga je ispunjavalo sve veće samopouzdanje.

Rejzor ga je u jednom trenutku pitao da li bi se priključio njihovom bendu jer im je falio basista. Stig je odgovorio da ne svira bas, ali to je bilo nebitno, objasnio mu je Rejzor.

„Samo je bitno da izgledaš opako, skroz nasty.“ Rejzor je na trenutak stajao slušajući muziku i onda se nasmešio.

„I eto. Eto imena za tebe, Nesti.“

Stig je otkrio da je praktično najbolji muzičar u bendu. Vežbali su triput nedeljno u lokalnu Gimnaziju Redovre. Zvali su se Hronični prč, posle samo Hronični. Ib, koji je sebe nazivao Ib Ned, bio je frontmen, i davao je sve od sebe svaki put kad su imali koncert, pa čak i kad su vežbali. Posle je bio mrtav, samo se tresao uvijen u ćebe u bekstejdžu. Ib Ned je uzimao heroin, ali je u početku bio relativno funkcionalan zato što je njegova porodica imala para, lepa ribarnica na Trgu Hejbru bila je njihova. Sekao se na koncertima, jednom prilikom toliko da su posle morali da ga odvedu u bolnicu pošto je potrefio veliku arteriju ispod grudi. Verovatno su izgledali kao nešto s druge planete, ili makar iz budućnosti, kad su se dovukli u bolnicu sa ošamućenim i krvavim Ibom otkrivenog stomaka.

Stig i Rejzor su ostali u bolnici te noći, i njih trojica su počeli da se raspravljaju da li se Bouvi prodao albumom „Young Americans“ sedamdeset pete. Rejzor je smatrao da jeste, i rasprava se toliko zaoštrila da je Ib na kraju iščupao infuziju iz ruke i zaurlao od gneva. Rejzor i Stig su ostali u bolnici zato što je jedna medicinska sestra dolazila u „Flos“ vikendom, pa ih je prepoznala. Ujutru im je donela doručak i cigarete.

Iba je heroin sve više nagrizao, ali ljudi su ga obožavali. Posle izvesnog vremena su Rejzor i Stig počeli da donose odluke u bendu, i jednom je Rejzor izgovorio nešto što Stig nikada neće zaboraviti.

„Kad atomska bomba padne, proći će nekoliko nedelja dok svi ne poumiremo od radijacije, i baš tada, tih nedelja, desiće se ultimativni i poslednji koncert. Za to vežbamo.“

Ib Ned je na mnogo načina oličavao Rejzorovu viziju. Pljuvao je publiku i nekoliko puta se potukao za vreme koncerta. Stig nikada neće zaboraviti taj osećaj na bini, kad je muzika tekla njegovim telom. Ne, to je pogrešno, tonovi su pljuštali po njemu poput božanske mokraće hiljada anđela smrti, dok je ritam prodirao u srž njegovih kostiju šireći nazaustavljive spazme po celom njegovom duguljastom telu.

Svirali su u Gimnaziji Redovre, nekoliko puta u „Stadenu“, i u „Saltlagereu“ kao predgrupa za jedan nemački bend, i na kraju su imali svoj legendarni koncert u Ulici Gamel Kongevej 13 AB, kada su takođe svirali Sods i Nou Noks. Posle godinu i po dana bend Hronično se raspao, zato što se Ib Ned preselio u Berlin kako bi se potpuno posvetio narkomaniji i pisanju poezije. Stig je dugo pretpostavljao da se Ib predozirao ili ubio negde između Krojčberga i Nojkeln. Ali mnogo godina kasnije Stig je naleteo na njega u supermarketu u Birkeredu, gde je Ib živeo sa suprugom i troje dece. Postao je zubar. Ispostavilo se da uopšte nije otišao u Berlin, već u malo mesto u Bavarskoj, gde je imao strica. Planinario je po južnoj Bavarskoj i skinuo se s droge. Ib je tvrdio da ga je pored svežeg planinskog vazduha spasao i Hajdegerov *Bitak i vreme*. Ib Aksel Nedergor, zvao se.

U to vreme je Stigu samo muzika bila važna, pa je posle Hroničnog počeo da pomaže drugim bendovima, to mu je bilo sasvim prirodno. Nosio im je opremu i ugovarao koncerte. Kačio je plakate i sređivao ozvučenje i osvetljenje. Sve je to dolazilo samo od sebe pošto je stalno bio u „Flosu“, a osim toga nije imao šta drugo da radi.

Naravno da je postojala razlika među ljudima, između onih koji su svirali i onih koji su slušali i pomagali, ali ta razlika nije bila presudna jer su svi bili deo istog okruženja, istog pokreta. Bili su kao mravinjak, u kojem mravi imaju različite funkcije ali svi rade ka istom cilju. Svi su se međusobno poštovali, a droga je stvarala zajedništvo unutar njihovog kruga i ujedno izopštavala one kojima tu nije bilo mesto. Stig je bio neko dok je šetao gradom obučen u crno i s *rej-ban* naočarima za sunce na glavi, a ako tog dana i nije bio na spidu, znao je kakav je to osećaj i donekle je mogao da ga prizove. Više nije bio Stig, nego Nesti ili Stigi, i ljudi su ga gledali s poštovanjem, a ponekad i sa strahom ili makar gađenjem, a ako bi ga pretukli ćelavci, što mu se desilo jedne noći na Trijanguenu, ne bi dobio batine zato što je ružan ili slab, već zato što je odlučio da se oblači tako, zato što je Nesti. Pank je bio srednji prst u lice svim ljudima u poslovnim odelima, a posebno svim mekanim hipicima s bradom i džemperima. Nije više on bio pogrešan. Pogrešni su bili svi ti mali i okruglasti građani pokorni, sa svojim debelim prstima, okruglim glavama i usranim pragmatičnim životima koji im ne dozvoljavaju da kroče u stvarni svet. Stig je živio u trenutku koji se samo nastavljao, i nije bilo ničeg drugog, ničeg spolja čime je trebalo da se bavi. Život nije imao cilj, nigde nije trebalo stići. Život je bio veliki, sve-tlucavi, bučni i promenljivi momenat u čijem se središtu Stig nalazio.

U početku je droga bila nešto pozitivno. Čak su i tragedije koje je droga donosila bile pozitivne. Heroin je bio isto što i spid, samo je predstavljao drugačiju i senzibilniju energiju. Trenutku je davao novu snagu koja je uzdizala umetnički izraz, ne samo za one koji su bili na njemu već i za sve ostale. Svi veliki muzičari bili su na heroinu tada ili ranije, i zbog toga je njihova muzika bila bolja. Jedna devojka iz „Flosa“ je postala kurva. Zvala se Uni. Bila je među prvim devojka iz njihovog okruženja koje su počele da se krešu s muškarcima u Vesterbruu da bi zaradile pare za drogu, i njihov životni bol su svi brzo prigrlili jer je donosio nešto. Uni se na neki način žrtvovala za druge, za pokret koji se zahuktao, u svakom slučaju nikada nije morala da plaća pivo u „Flosu“. Bila je mrav koji se prostituše, ali i za takve je bilo mesta u distopičnom mravinjaku kakav je bio „Flos“. Bendovi su pisali pesme o njoj i za nju.

Muzičari i umetnici su tada bili sasvim drugačiji od umetnika koje je Stig sada zastupao. Umetnici osamdesetih su ozbiljnije shvatali svoju umetnost. Za njega su muzičari tada bili ljudi koji učestvuju u nečemu važnom, cela stvar je bila značajna, sve što je bilo oko njega. Voleo je muzičare i divio se njihovoj neobuzdanosti, njihovoj hrabrosti i beskompromisnosti. Koliko su davali! Davali su život zarad nastupa pred dvestotinak ljudi, ili pred dvadesetak, tako se makar činilo. Niko nije razmišljao o posledicama, o karijeri, niko nije razmišljao o budućnosti, pa ni o sutrašnjem danu. Postojalo je samo „sada“ u kojem se čovek nalazio, i nije bilo drugih zahteva osim da se sva moguća energija izvuče iz tog trenutka.

Stig je jednom bio na koncertu na kojem su se frontmenove pantalone natopile krvlju zato što ga je neko malopre

jebao u dupe u Erstadovom parku za petsto kruna. Izgovorio je to u mikrofon između dve pesme, ali zbog toga nije zaustavio koncert, nastavio je da peva još luđe i energičnije, i ljudi su potpuno podivljali. Stig se sećao svog divljenja prema tom bendu i tom frontmenu. Stajao je u publici i ljudi su znali da ih poznaje, i on se ponosio zbog toga. Ponosio se time što je deo cele stvari. Bio je u unutrašnjem krugu, ili makar u spoljašnjem prstenu unutrašnjeg kruga.

Lepe žene su prilazile i sedale u njegovo koščato i negotoljubivo krilo kad je pio pivo s bendovima posle koncerta. Voleo je ljude s kojima je bio. Išli su do kraja, i to je i njega oslobađalo. Sam nije radio mnogo, ali nije ni morao, jer su oni sve radili umesto njega. Vodili su ga na koncerte na kojima su stvarali svoje legendarne trenutke koje niko nikada neće zaboraviti. Trenutke koji će zauvek obeležiti i njih i njega i sve prisutne. Da, tu su bili Bouvi, Velvet andergrund, Roksi mjuzik, Igi Pop i Studžiz, Džoj Divižn i svi ostali. Možda je Igi Pop bio veliko ime, ali su i bendovi koje je on poznavao davali sve od sebe. Možda nisu pevali dobro kao Bouvi, i možda nisu bili prvoklasni muzičari, ali energija je bila ista.

U tom periodu Stig je stekao svoj karakterističan glasan smeh a da to nije ni primetio. Smeh koji nije bio zarazan i nije navodio druge da se nasmeju, već je pre zvučao kao prezir ili uvreda. Bila je to nekakva karikatura smeha, kao nešto što bi zlikovac iz crtanog filma proizveo. Nesti se tako smeja. Stig se uvek nervozno smejujio kada bi ga nečiji pogled ili komentar opalio kao šamar, pa je taj novi, glasni i promukli zvuk predstavljao preobražaj jednog hendikepa u nešto dostojanstvenije, nešto što ne zvuči tako snishodljivo i ponizno.

Završio je svoju četvrtu jutarnju cigaretu i otvorio prozor na stepeništu da dim izađe, a onda je sišao u stan. Elisabet je davno otišla. Istuširao se i obrijao. Lice mu je ujutru izgledalo starije. Podočnjaci su mu se ispraznili u toku noći, pa su visili kao mali otromboljeni džepovi kože. Njegova duga seda kosa štrčala je na sve strane. Uzeo je češalj i sredio je. Duguljasto lice sa smeđim bademastim očima davalo mu je izgled vanzemaljca maskiranog u ljudsko biće, ili makar čoveka neodredivog etniciteta.

Navukao je svoj crni vuneni kaput i krenuo ka galeriji u Ulici Bredgade na svom crnom rali biciklu. Vetar je duvao i bilo je hladno. Zaboravio je rukavice.

U Ulici Goters zatekao ga je dug red biciklista jer je neko odlučio da parkira beli BMV nasred biciklističke staze, pa niko nije mogao da prođe. Stig je ljutito prešao na trotoar zajedno s ostalima. Mlada majka koja je vozila ćerku morala je da siđe s bicikla i pogura ga pored automobila, a ćerka je histerisala i bacakala se na dečjem sedištu. Stig je hteo da udari krov automobila, jer je samo idiot mogao tako da se ponaša ujutru, kad su ljudi pod stresom i žure. Ali bio je to BMV sa spuštenim točkovima, gangsterski automobil, pa nije to uradio, umesto toga je pogledao na vozačko sedište. Za volanom je sedeo mlad čovek muslimanskog izgleda, govorio je preko telefona. Glava mu je bila obrijana sa strane, sve do vrha, gde se nalazilo ostrvce baršunaste kose. Bila je to vojnička frizura koju je nosilo devedeset posto mladih muslimana, kako se činio. Opušteno se osmehivao zavaljen na sedištu. Umukni, idiote, pomislio je Stig.

Hteo je da popije još jednu šolju kafe u kafeu preko puta, ali je odustao od toga iako je sunce obasjavalo drvene

klupice koje su stajale ispred. Trebalo je da odgovori na nekoliko imejlova do dvanaest sati, kada je imao sastanak s albanskim vizuelnim umetnikom, pa je imao dovoljno vremena da pije kafu i puši u galeriji. Napraviće šolju kafe od sveže mlevenog zrna, a onda će izneti stolicu na trotoar i pušiti na zimskom suncu. Kad je skrenuo iza ugla Ulice Bredgade, video je da ga Bujar već čeka ispred galerije, dva sata pre ugovorenog sastanka. Sranje. Ipak je trebalo da sedne u kafe.

Bujar je bio sitan, skoro patuljak, i imao je trule zube. Kažu da se čovekov društveni status može očitati po kvalitetu njegovih cipela, ali s umetnicima je drugačije. Najveći i najbogatiji umetnici na svetu mogu da nose bušne i iznošene stare cipele ili sandale prekrivene mrljama boje. Ako čovek hoće da utvrdi da li je umetnik uspešan, treba da mu pogleda zube. Ne treba sklapati ugovore s umetnicima koji imaju loše zube. Trebalo je da se Stig seti toga kad je upoznao Bujara.

Stig se nasmejao svojim glasnim smehom i pružio Bujaru ruku.

„*I'm a little bit early because I have an important meeting later*“, rekao je Bujar.

Stig nije hteo da razmišlja šta Bujar radi i s kim to treba da se sastane. To ga uopšte nije zanimalo, a i Bujar ga je sigurno lagao, mada ovako makar neće morati da ga vodi negde da jedu.

„*It's fine, Bujar. Please come in.*“

Stig ga je poslužio sveže mlevenom kafom i otvorio kompjuter.

Bujar je doneo tri svoja dela. Tri filma, u kojima je sam igrao glavnu ulogu. U prvom filmu, *Bad Timing*, šetao je velikim gradom u leto, noseći skijaško odelo, skijaške čizme

i skije na nogama. Nekoliko puta je seo da popije kafu na suncu, nekoliko puta je pokušao da skija niz ulicu iako nije bilo snega. U jednom trenutku je požizeo i ljutito bacio skije. Stig se nasmešio Bujaru i rekao: „*Very good*“, iako je film bio čisto sranje.

Bujar je klimnuo glavom sa šeretskim osmehom punim smeđih zuba i rekao: „*Climate change*.“

Sigurno ima nekakvu bolest, pomislio je Stig, jer čak ni od najgore higijene zubi ne bi toliko potamneli.

„*Oh, yes, of course*“, rekao je Stig i ozbiljno klimnuo. Bujar se nasmešio. Drugi film se zvao *Oral Pleasure* i bio je veoma brz. Tokom celog filma Bujar je govorio preko mobilnog telefona dok je radio sve živo. Nosio je odelo i pamučni kaput, valjda je hteo da liči na užurbanog biznismena, ali nikoga ne bi prevario. Odeća je izgledala kao nešto iz sekondhend prodavnice, bilo je nečeg bednog i prljavog u njegovoj pojavi. Bujar je govorio preko telefona dok je jeo i govorio je preko telefona dok se vozio autobusom, što je takođe bilo čudno ako je već hteo da deluje kao biznismen, mada možda tako rade u Albaniji. Govorio je preko telefona dok je obavljao kupovinu i na kraju je govorio preko telefona i dok mu je kurva pušila. To se videlo u filmu, i Stig se trgao kad se Bujarova mala kita pojavila u dnu ekrana.

„*Everything for art*“, nasmejao se Bujar izbacivši odvratan oblačić gasa koji je smrdeo na ribu što je nekoliko nedelja trulila na suncu u industrijskoj četvrti u južnoj Evropi. Sve je to bilo sranje, mediokritetsko sranje, ali je Stig ipak klimnuo s odobravanjem i nasmejao se svojim prodornim glasnim smehom, mrzeći sebe. Poslednji film je bio kratak. Zvao se *Making Art*. Goli Bujar stajao je na njivi. Pio je vodu iz velike činije. Neprekidno je pio i kad je popio pola, počeo je da mokri. I dalje je pio dok je mokrio, sve dok nije popio svu

vodu iz činiije, a onda je još malo stajao s praznom činijom u rukama dok nije završio s mokrenjem. Zanimljiv filmić. Goli Bujar je izgledao nekako dirljivo. Srednjoevropski hobit na vlažnoj i tamnoj zemlji njive. Čovek bi pomislio da mala bića poput Bujara đubre zemlju i čine je plodnom, a tajming mu je bio savršen – izgledalo je kao da voda samo prolazi kroz njega. Sigurno je popio ogromnu količinu pre snimanja.

„*That’s really good, Bujar*“, rekao je Stig iskreno, trudeći se da ne zvuči suviše iznenađeno.

„*Yes, it’s a corpus, the three films together.*“

„*Yes, yes, of course.*“

Pored svojih instalacija, Bujar je imao crteže čiča Gliša koji imaju seks na najrazličitije načine. Stig je bio svestan koliko je to banalno, ali nije mnogo razmišljao o tome. Možda je već video toliko sranja da je oguglao, kao stanovnici pojedinih mesta na selu koji su toliko dugo živeli s intenzivnom zemljoradnjom da više ne primećuju smrad đubriva.

Kad je Bujar otišao, Stig je seo na zimsko sunce sa šoljom kafe. Uskoro će otići u prodavnicu delikatesa i kupiti malo sira i nasečenu salamu, dve vrste, malo kornišona i tri njihove zemičke.

Poglavlje 2

Elisabet i RAID

Elisabet je radila na Institutu za neuronauku u Nerebruu i videla je barikade na ulazu u imigrantsku zonu na kraju Ulice Tagen kad je skrenula iza ugla Ulice Blegdam. Uzela je šolju kafe, poželela dobro jutro svom timu i zatvorila vrata svoje kancelarije. Upravo su bili završili višegodišnji projekat u kojem su ubrizgavali ljudske matične ćelije u mozak mišjih fetusa. Cilj projekta bio je da se ispita mogućnost terapije matičnim ćelijama u slučajevima neizlečivih bolesti kao što su Hantingtonova, Parkinsonova i Alchajmerova. Kada bi miševi potpuno sazreli, uzimali su uzorke njihovog moždanog tkiva. Rezultati su bili nedvosmisleni i veoma zanimljivi, iako je još mnogo toga ostalo nerazjašnjeno. Miševi koji su dobili injekcije bili su znatno inteligentniji i mogli su brže da rešavaju probleme, čak četiri puta brže od drugih miševa u njihovoj kontrolnoj grupi. A što je još zanimljivije, pogotovo iz perspektive moguće primene u medicini, trista hiljada matičnih ćelija koje su izvorno ubrizgali u svaki mišji fetus naraslo je na dvadeset miliona matičnih ćelija kod odraslih jedinki. Ljudske ćelije nisu samo preživele već su se i delile i preuzele mozak, pa je na neki način mali ljudski mozak nastao unutar strukture mišjeg mozga.